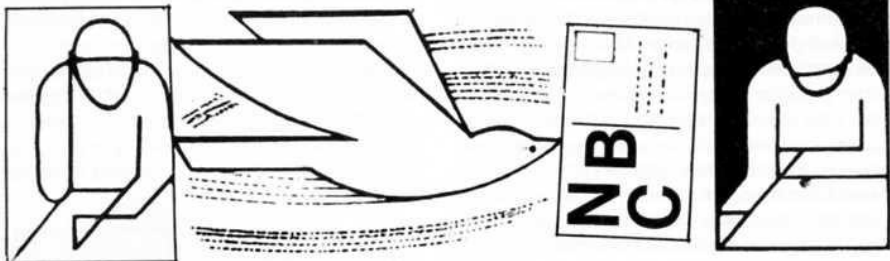

SCHAAKSCHAKERINGEN

Maandblad

No. 300 Oktober 1994

VERZAMELEN IN HET VERLENGDE VAN CORRESPONDENTIESCHAKEN?

"There are more things in heaven and earth, Horatio (i.c. Correspondentio), than are dreamt of in your philosophy." Met behulp van dit gevleugeld geworden woord van Shakespeare (Hamlet 1,5) zou ik u als correspondentieschakers met een verzamelgebied, waar u wellicht slechts terzijde mee in aanraking komt en het daardoor dus te weinig opmerkt, kennis willen laten maken.

U kent de door u gebruikte schaaKcorrespondentiekaarten, die weliswaar met name in Oost-Europa in vele soorten en maten bestaan, maar er is veel meer onder dit zonnetje!

Ik wil mij als schaaKverzamelaar in de post, die u als postschaker verzendt en dus vice versa op uw deurmat gedeponneerd krijgt, verplaatsen. En dan is het u nu reeds duidelijk, dat het hier om schaaKpostzegels gaat. Maar de eerste zin van mijn artikel zou u terecht kunnen doen vermoeden, dat het om meer gaat. Welnu behalve vele honderden schaaKpostzegels bestaan er ook: honderden eerstedagenveloppen van die postzegels, duizenden schaaKstempels, vele duizenden schaaKprentbriefkaarten en allerhande schaaKsnuisterijen als een kolfje naar de hand van de verzamelaar.

Onder deze laatste kunt u uiteraard van alles wat verzamelbaar is verstaan en ik noem u enkele mogelijkheden met voorbeelden:

schaaKborden en stukken in kunstzinnige uitvoering (houtsnijwerk, marmer e.d.), vazen, kop en schoteltjes (Marostica in Italië), schalen, stickers ("Nette Leute spielen ... Schach"), lepeltjes (Marostica), prenten (Daumier, Les joueurs d'echecs), trommels (Alice in Wonderland), speelkaarten (skat), boekenleggers (Maltezer schaaKbond), hoezen van grammofoonplaten met schaaKmotieven (opera Chess of simultaan Hoogovens), linealen (Mierlo), telefoonkaarten (Delft), luciferdoozjes (cafe Old Vienna in Wenen), (nood)geld (munten op olympiaden van Thessaloniki en papier uit Stroebeck), boekensteunen, wandborden (1935 Max Euwe wereldkampioen), aantekenstrookjes (Groningen 1946, Reijkjavik 1972 etc.), medailles (Euwe 75 jaar), asbakken (Messemaker, Gouda 1970), kalenders (Hoogovens 1988 simultaan), schaaKtafeltjes, suikerklontjes, ex-libris, sigarebandjes, affiches (Pepsi-Cola), boeken (romans, kunst en gedichten), porselein, vignetten (van Euwe in 1976 zelfs getand en ongetand), bierviltjes en alles waar ik op dit ogenblik even niet aan gedacht heb.

Natuurlijk is het wat omslachtig om u van al deze voorwerpen ook illustraties te tonen. Vandaar dat ik mij in dit artikel tot de

postzegels, postale stukken en ansichtkaarten beperken zal. Ook is het zo, dat er diverse soorten verzamelaars bestaan. Men kan beginnen met het pure verzamelen. Maar het ligt voor de hand, dat juist dit de belangstelling in een later stadium van verzamelwoede zó prikkelt, dat men ook de achtergrondinformatie van uiteenlopende aard interessant gaat vinden. Dan gaat deze hobby uitgroeien tot een werkzaamheid, die nauwelijks het uitoefenen van een baan meer verdraagt. En dan kunnen zich zelfs raakvlakken met wetenschap(elijk) onderzoek ontwikkelen. Verschillende verzamelaars verenigen het schaken en het dammen in hun hobby met elkaar. De dammers hebben het nog moeilijker dan de schakers, aangezien van die verwante denksport op elk verzamel(deel)gebied minder te vinden valt dan van het schaken. Ik zal mij wij wijzelijk tot het schaken beperken.

SCHAAKPOSTZEGELS IN NEDERLAND. Ik kan mij voorstellen, dat uw frequentste contacten in Europa en in enkele landen, waar per post geschaakt wordt, liggen. Ik zal dus een keuze uit die landen maken en hier enkele postzegels afbeelden, die u inderdaad op uw post hadt of zoudt kunnen aantreffen.

1.

2.

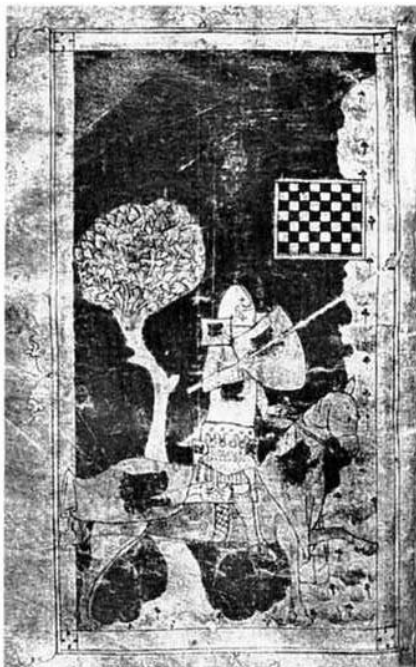
Indien ik met de vaderlandse postzegels begin, kent u stellig de beide zegels uit 1973 en 1978? Die van 1973 (1) is niet meer dan een kinderspelletje. Het interessante is echter, dat er hiervan wel een velletje (met andere kinderzegels), een maximumkaart en drie kinderbedankkaarten bestaan. Over die van 1978 (2) valt meer te vertellen. Het staatsbedrijf der P.T.T. heeft daarover een vouwblad met informatie uitgegeven. Daarin worden enerzijds gegevens over het schaakspel, de K.N.S.B., Euwe en enkele

grote toernooien vermeld. Een wijdverbreid misverstand is, dat deze zegel n.a.v. een bepaald toernooi uitgegeven zou zijn, maar ik moet dit ontkennen. Anderzijds wordt het betreffende ontwerp geschetst en een summier curriculum vitae van de ontwerper aangeboden. Ik heb in mijn collectie behalve de zegels vijf verschillende F.D.C.'s, twee F.D.C.'s met een vanwege de foutieve planodruk verschoven kleurendruk en enkele maximumkaarten.

3.

Maar ook in 1966 was er reeds een zegel, die eigenlijk als schaakzegel beschouwd zou kunnen worden (3)! In de zomerserie van dat jaar komt een zegel met een fragment van een manuscript uit 1325 voor van ... het zwevende schaakbord, dat een hoofdrol in de roman van Walewein speelt. Walewein moet het immers voor koning Arthur veroveren? Helaas heeft de ontwerper het idee van een fragment nogal drastisch gehanteerd, doordat hij de afbeelding dwars

4.

door een boomkruin heen afkapte en zodoende ook het daarboven zwevende schaakbord verdonkeremaande! Louis Couperus schreef in 1917 "Het zwevende schaakbord" en de Prismapocket nummer 2150 uit 1963 "Roman van Walewein" van Penninc & Pieter Vostaert geeft dit verhaal integraal weer. De universiteitsbibliotheek van Leiden gaf circa 1960 een ansichtkaart (4) uit, die uiteraard niet verknipt werd! Ook

5.

van Multatuli (Eduard Douwes Dekker) verscheen er in 1987 een postzegel (5). Wat zijn bijdrage aan het edele schaakspel is geweest kunt u in het boek van Lodewijk Prins "Multatuli en het spel van koningen" (Amsterdam 1970) lezen. Dit boek was als jubileumviering van de in 1860 verschenen Max Havelaar bedoeld. Dit bijzonder interessante boek ongelezen laten zal hem nog meer doen lijden.

MARGINALE SCHAAKPOSTZEGELS.

U hebt reeds gemerkt, dat er schaakpostzegels en schaakpostzegels bestaan. Ik bedoel hiermee, dat er zegels zijn met een onmiddellijk herkenbare schaakvoorstelling en zegels met een

6.

afgeleid verband met het schaakspel. Behalve zegels met schaak(groot)meesters (Tsjigorin, Sovjetunie 1958), schaakstukken (de eerste schaakzegel, van Bulgarije 1947), olympiaden b.v. een blokje van Novi Sad 1990 (6), schaakschilderijen (b.v. Paraguay), schaaktrofeeën (b.v. Hongarije 1979), schaakstellingen (b.v. Brazilië 1980) etc. bestaan er ook andere.

Ik beperk mij in dit verband tot enkele vanzelfsprekende onvanzelfsprekendheden. En dus laat ik het chinese schaak, het oude spel senet uit Egypte, stadspostzegels e.d. buiten mijn beschouwing.

7.

Om te beginnen bestaan er schaakvlinders (Melanargia Galathea uit de familie der Satyridae), die helaas in het Nederlands "dambordje" genoemd worden.

Daartegenover staat, dat de Duitser, de Hongaar, de Pool, de Zwitser en de Servo-Kroaat achter de schaker staan. Wie gelijk heeft, kunt u zelf beoordelen in de afbeelding van de Sakktabla lepke (7). Vervolgens zijn er ook nog schaakbloemen (Fritillaria Meleagris). Die vinden wij behalve in het echt op de Keukenhof op een dag tussen Pasen en Pinksteren op postzegels van Duitsland, Hongarije, de Sovjet-unie en Jugoslavië (8).

8.

Natuurlijk heeft Spanje diverse malen de Torre del Oro uit Sevilla, waar Kasparow en Karpow niet mee wilden/konden spelen, verguld verpostzegeld (9).

Terre
del Ore
uit Sevilla

9.

En om persoonlijker te worden zijn er natuurlijke vele belangrijke vrouwen en mannen uit de schaakwereld op een emissie uitgebracht.

Ik denk dan aan Jan Kochanowski (zegels van Polen 1953 en 1984), maker van het gedicht "Szachy", vele eeuwen voor dat van Jorge L. Borges (zegel van Argentinië 1987). Ik denk aan Leonardo Torres Quevedo (zegels van Spanje 1956 en 1983), die een elektrische automaat uitvond in de vorige eeuw reeds in staat om vanuit elke positie met koning + toren de roi dépourillé mat te zetten. Ik denk aan Petrus Damianus (zegel van Italië 1972), die in zijn brief uit 1061 aan paus Alexander II als eerste in de westerse wereld het schaakspel te berde bracht. Ik denk aan Jacobus van Cessolis (zegel en blokje van (C.S.S.R. 1973) en diens 13de eeuwse schaakboek, waarin hij kans ziet om zedelijke en politieke meningen als Dominikaner monnik in zijn zogeheten Schachzabelbuch (10) te

10.

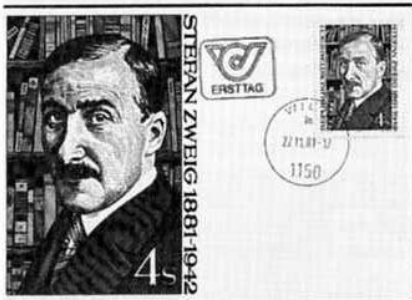

ventileren. Dit is een zeldzame want nergens elders geziene ansichtkaart. En natuurlijk roep ik en passant onze beschutspatrones de heilige Teresa (zegel van Spanje 1982) aan. Het verstandigst is het wel om hier Alfonso X "el sabio" (zegels van Spanje 1965 en 1984) te tonen (11). Hij immers schreef in 1283 zijn Libro de Juegos, waarin hij het schaakspel als het belangrijkste en het grootste meesterschap vereisende spel aanduidt: God wil immers dat de mens zich verstrooit?

11.

Ik besluit dit deel met de afbeelding van Stefan Zweig (zegel van Oostenrijk 1981) op maximumkaart (12). Is zijn Schachnovelle uit het jaar 1941 niet nog steeds onvergetelijk?

12.

HERKENBAARDERE SCHAAKPOSTZEGELS.

Deze komen natuurlijk het meeste voor al was het alleen al omdat zij direct aan het schaakmotief herkenbaar zijn. Uit Oost-Europa kunt u na tientallen jaren nog een (oudere) schaakzegel op uw post aantreffen, omdat daar de geldige frankbaarheid schier onbepaald lijkt te zijn. Bovendien hebben deze landen vele zegels met een schaakmotief uitgegeven.

Voor een rasschaker is een zegel met een liefst beroemde stelling wel het neusje van de zalm. Twee landen hebben zelfs een hele serie met illustere schaakposities uitgebracht te weten Mongolie in 1986 samen met een blokje, waarop ook onze oud-wereldkampioen Euwe staat - een

voorbeeld voor Nederland! En Laos in 1988. Ik laat hier de eerste van Mongolie met de karakteristieke kop van Steinitz (13) en zijn partij d.d. 17 augustus 1895 tegen Von Bardeleben in Hastings, waar hij met 13 punten een 5de plaats en Von Bardeleben met 11,5 een 7de plaats behaalde, zien.

13.

14.

Aangezien de illustraties verkleind en diagrammatisch minder duidelijk zullen zijn, vindt u bij deze zegel ook het diagram van de stelling (14) na 21 zetten.

De partij werd als volgt voortgezet: 22. Te7-Kf8, 23. Tf7-Kg8, 24. Tg7-Kh8, 25. Th7(stand op de postzegel)-Kg8, 26. Tg7-Kh8, 27. Dh4-Kg7, 28. Dh7-Kf8, 29. Dh8-Ke7, 30. Dg7-Ke8, 31. Dg8-Ke7, 32. Df7-Kd8, 33. Df8-De8, 34. Pf7-Kd7 en 35. Dd6 mat.

Een zeer fraaie zegel is die van Monaco uit 1967 (15), waarvan diverse verschillende F.D.C.'s en enkele stijlvolle maximumkaarten bestaan. Deze werd t.g.v. de grote internationale schaakprijs uitgegeven.

15.

Hoewel de zegel het door de vormgeving suggereert, gaat het hier toch om een authentieke opstelling! De Franse ontwerper Bernard Minne bewees de stelling uit een helaas verloren gegaan schaakdocument te hebben overgenomen. De reconstructie is hoogstwaarschijnlijk: wit Ke1, Pc3, Lh7, e7 en g3; zwart Kg5, Dd7, Tc5, g4 en h6. De opgave luidt dat wit aan zet wint. Hij doet dit als volgt: 1. Pe4-Kh5, 2. Pf6-Kg5, Pd7-Tc8 en 4. Pb6.

U kunt mij tegenwerpen, dat u de beide voorgaande zegels niet vaak op uw post zult aantreffen. Dat is echter wel het geval met de nu volgende rolzegel uit Zweden 1985 (16).

Hierop kunt u de slotstelling van de partij tussen Arvid Sundin en Erik Andersson uit het toernooi der I.C.C.F. in 1964 (groep 974) zien.

De partij verliep zo: 1. d4-e6, 2. e4-d5, 3.

Pc3-Lb4, 4. e5-Dd7, 5. Ld2-b6, 6. f4-Pe7, 7. Dg4-g6, 8. Lb5-c6, 9. Ld3-La6, 10. La6-Pa6, 11. De2-Db7, 12. Pf3-Tb8, 13. Kf2-Lc3, 14. bc3-c5, 15. Db5-Pc6, 16. Tab1-0-0, 17. g4-Pa5, 18. f5-Pc4, 19. f6-Pc7, 20. Db3-Dc6, 21. Lh6-Tfc8, 22. h4-a5, 23. h5-a4, 24. hg6-fg6, 25. Pg5-ab3, 26. f7-Kh8, 27. Ph7-bc2, 28. Pf6-cb1, 29. f8D en mat in twee zetten.

16.

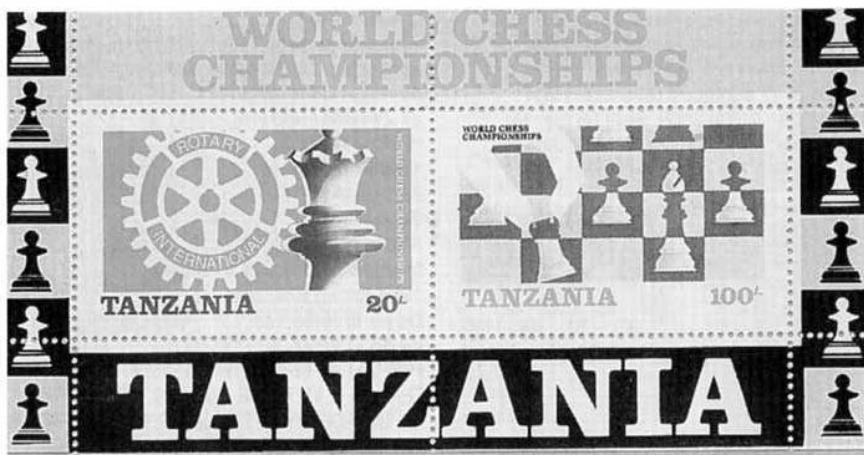
OVERFRANKERING MET GOUDZEGELS.

Indien ik in een ontwikkelingsland zou wonen en ik zou op de hoogte zijn van de verzamelwoede van kapitaalkrachtige noordwesterlingen, was ik waarschijnlijk ook op het lumineuze idee gekomen om hoogwaardige postzegels als exportartikel uit te geven. Diverse voormalige Franse kolonien hebben zo doende de goudzegel van 1500 Fr. uitgevonden en geëmissieerd. Dat u deze nooit en te nimmer op uw post zult aantreffen is zonneklaar. Toch is mij destijds iets dergelijks desondanks gelukt!

Ik was op de hoogte, dat Tanzania in 1986 in combinatie met de rotary twee schaakzegels (17) zou uitgeven. Deze waren eveneens in een blok ter waarde van 120 schilling aan het loket verkrijgbaar. Uitgerekend in die tijd bezocht mijn Tanzaniaanse overbuurvrouw het land van haar oorsprong! Ik vroeg haar dus om mij twee brieven met zegels en blok te versturen, zodat ik deze op gelopen stukken, die een deel van mijn verzameling vormen, in bezit zou krijgen.

Het gelukte haar zonder enige moeite om deze zegels op het postkantoor te kopen, maar toen zij twee brieven met deze frankering wilde verzenden, ontstond er een moeilijkheid, aangezien de postwet overfrankering nu eenmaal niet toestaat! Zij mocht ze niet verzenden. Toen kwam zij op

17.

Het idee om de brieven dan maar aangetekend te versturen. Maar ook in dat geval was er sprake van overfranking. Dan maar aangetekend en per expresse? Zelfs zo waren ze te hoog gefrankeerd! Maar tegen zoveel vindingrijkheid was de loketbeampte niet opgewassen en dus werden ze toch maar verzonden! Ik ontving ze in goede orde en ze zijn een zeldzaam pronkstuk in mijn collectie.

EERSTEDAGENVELOPPEN.

Deze zijn het geliefdste, indien zij behalve de schaakzegel ook nog een schaakstempel en een schaakmotief als opdruk vertonen. En ik geef aan gelopen of liever nog aangetekende stukken verreweg de voorkeur. Postzegels zijn er tenslotte immers om te verzenden? Ik zal hier twee bijzondere exemplen kort beschrijven en afbeelden. Ten eerste die van de Nederlandse Antillen uit 1962 (18). Het gaat hier om het kandidatoernooi in Willemstad, dat als uitslag Petrosjan 17,5 Keres 17 Geller 17 Fischer 14 Kortschnoj 13,5 Benkoe 12 Tal 7 en Filip 7 had.

18.

Filatelistisch bezien is dit voor mij van belang, omdat er maar liefst acht mij bekende verschillende F.D.C.'s bestaan. En dan zijn er nog de dagstempels van dertien postkantoren, waarvan ik er vijf bezit. Bovendien is er een officieel informatief vouwblad van de postale dienst en een souvenirboekje met de zegels.

19.

Voor u is het eerstedagcouvert van het blokje uit Cuba 1966 (19) aardiger vanwege de pikante en niet bij allen bekende schaakpositie. Eerst de stelling, wit Kd7, Tb8 en Pa6 en zwart Ka7, Pc7, Pe6 en b6. De bekende Correspondentieschaak-Nederlander Evert Poel schrijft in het blad van onze Duitse zustervereniging de Gemeinschaft fuer Schachmotivsammler (nummer 60 d.d. februari 1980), waaruit ik veel informatie mocht putten, dat het hier om een partij tussen Capablanca en Lasker uit mei 1914 gaat. Hij citeert Lasker, die op 12 juli 1914 in diens schaakrubriek in de Vossische Zeitung (Berlijn) schrijft: "Das abgebildete Endspiel ist dem Zufall zu verdanken. Vor einer Woche besuchte der kubanische Meister Capablanca Berlin. Ich wollte gerade zu dem Kongress des Deutschen Schachbundes in Mannheim, wo über die Gründung eines internationalen Schachbundes diskutiert wurde, abfahren. Capablanca zeigte sich daran sehr interessiert und wir verabredeten uns im Cafe Kerkau um darüber einige Gedanken auszutauschen. Unsere Begegnung dort hatte jedoch die Aufmerksamkeit auf andere gezogen und ein Schachenthusiast setzte einen schönen Preis für zehn Schnellpartien zwischen uns aus. Die Bedingung war, daß wir jede fünf Sekunden einen Zug machen sollten. Trotz des hohen Tempos machte Capablanca sehr wenig Fehler und das Endergebnis lautete Capablanca 6,5 : Lasker 3,5. Eine dieser Partien hat Capablanca sehr schön gewonnen und die Idee seiner Gewinnführung wurde von uns

gemeenschappelijk analysiert und styliert. Auf diese Weise ist das erwähnte Endspiel zustande gekommen. Es ist fast ganz und gar 'Gedankengut'".

Op de omslag staat in de cubaanse notatie de oplossing vermeld: Las blancas juegan y ganan 1-CxC, CxC 2-T8TDjql, CxT 3-R8A!, C2A 4-RxC, R1T 5-RxP, R1C 6-R6T! y ganan. Dan hebt u ook nog iets te puzzelen over.

STEMPELS EN KAARTEN.

Er bestaan vele legale en illegale (prive) schaakstempels en schaakkaarten. Om te beginnen houden onze oosterburen sinds jaar en dag telkenjare een ontmoetingsweek-einde als correspondentieschakers.

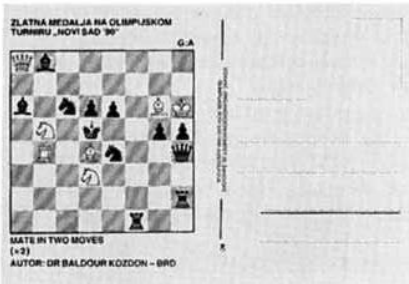
In 1976 was dat in Andernach en van die ontmoeting is ons een aardige kaart (20) overgelaten. De stelling luidt: wit Kh7, Db7, Lh4, Pf3 en Ph6 en zwart Kh5 en d5. Het mat in twee zetten met een "Gleichhüpfer" op b7 geeft een beeld van hun fantasie: Telkens na de sleutel 90 graden te draaien. Er zijn dus vier oplossingen: diagram 1. Lg3; a8 = a1 1.Lg6; h8 = a1 1.Lb4 en h1 = a1 1.Ld1. Zo is men dus aardig experimenteel bezig!

20.

Tijdens de negenentwintigste schaakolympiade in Novi Sad in 1990 werd er o.a. een serie van vijf kaarten met een probleem uitgegeven. Eén daarvan (21) van de hand van Dr. Baldour Kozdon geeft een mat in twee zetten. Deze kaarten waren bijzonder goedkoop en dus heel geschikt om al of niet met een correspondentiezet te versturen.

(zie volgende pagina)

21.

Kaart ter ere schaakolympiade Novi Sad 1990

Een zeer recente kaart is uit Hongarije afkomstig en is naar aanleiding van het World Youth Festival for Children (22) gedrukt. Dit soort gedrukte schakbriefkaarten komt in Italië, Duitsland, Polen, Hongarije of Frankrijk (o.a. van de Amicale Philatelique Themechecs b.v.) voor. Soms is er zelfs een eerstedagstempel aan verbonden vanwege het officiële karakter en in dit geval ook nog een schakstempel.

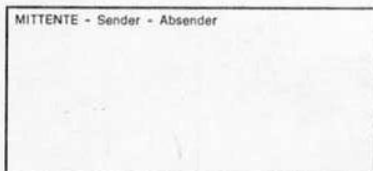
Moelijker te vinden zijn de redamekaarten, want die moet je maar toevallig tegenkomen. Een voorbeeld in het kader van dit artikel en

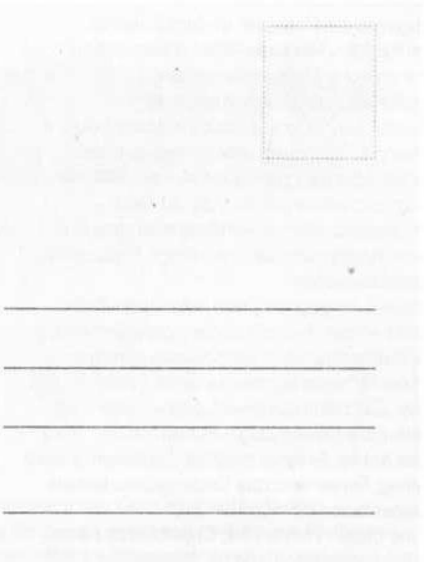
22.

van uw magazine is de hier afgebeelde (23) Italiaanse kaart van het jaarboek voor correspondentieschaak nummer 1. Op de andere zijde is deze kaart zo ingericht, dat zij als zettendoorgeefkaart gebruikt kan worden. Deze verplicht gezien het gedrukte onderschrift "amici sumus" - een persoonlijker variant op het gens una sumus? - wel tot een aanzienlijke vredelievendheid.

Het eerste schakstempel van Nederland is pas 23 jaar na het allereerste in Borstendorf 1923 verschenen en wel in Groningen 1946.

S1
 EDITRICE S.r.l.
 Via Marsala, 45
 I - 40126 BOLOGNA
 ITALIA
 ☎ (051)
 222332-223088
 Fax 051/224210

23.

24.

In het Stauntontoernooi aldaar, waarin Euwe na Botwinnik tweede werd, deed men nogal wat voor de liefhebbende schaakfilatelist: Het schaakstempel in rood en in blauw, een apart aantekenstrookje (waarvan het hoogste rangnummer in schaakkringen bekend 599 is!), herinneringsvelletjes, een Ansichtkaart etc. Dit in schrille tegenstelling tot het huidige beleid van de P.T.T., dat financieel dermate ontmoedigend is, dat er in Nederland praktisch geen schaakstempel meer uitkomt! Zitten er eigenlijk wel schakers of zelfs maar filatelisten in het hoofdbestuur? En dat terwijl wij als verzamelaars en postschakers zoveel miljoenen per jaar aan porto besteden!

Afgezien van de vervelende rode machinestempels was het laatste echte schaakstempel alweer in 1984, toen in Geldrop (24) het negende schaakkampioenschap voor teams van Europese posterijen gehouden werd. Het (on) aardige van de afgebeelde enveloppe is, dat een gelegenheidsstempel in Nederland eigenlijk

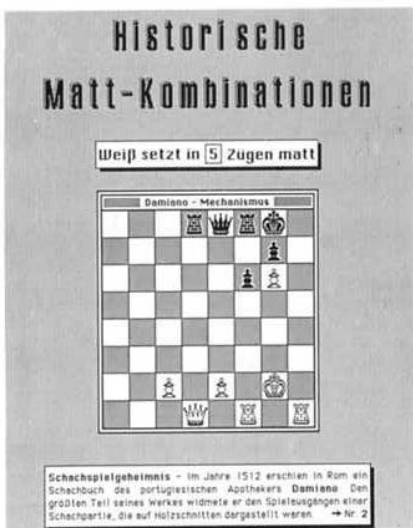
niet meer dan eenmaal per couvert gebruikt mag worden. Maar er bestaan gelukkig nog loketbeambten met een hart voor verzamelaars. Er was in Geldrop ook een officiële, gedrukte enveloppe voor de diverse betrokkenen gemaakt.

PRENTBRIEFKAARTEN MET EEN SCHAAKMOTIEF.

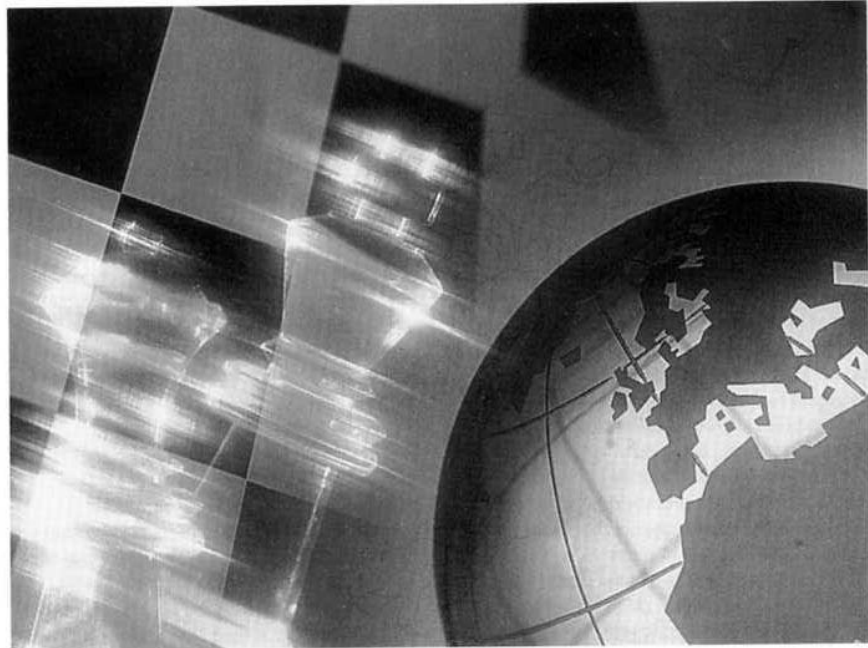
Ik ben met het verzamelen van schaakpostzegels begonnen. Later kwamen daar de stempels bij en nog later de boeken en snuisterijen. Maar mijn laatste liefde vormen toch wel de Ansichtkaarten met een schaakmotief. Vooral die rond de vorige eeuwwisseling, toen vrouwen en mannen in elk geval op de kaarten nog romantisch samen speelden. Die zijn uiteraard te kostbaar om als schaakcorrespondentiekaart te gebruiken, maar tijdens het zeventiende Interpolistoernooi in 1993 in Tilburg werd er ook voor een spotprijsje een kaart uitgegeven (25). En tijdens het elfde t/m het vijftiende toernooi waren er de series

van acht of negen kaarten voor niet meer dan een kwartje per stuk.

In een grote verzameling spreekt het vanzelf, dat de kaarten gerangschikt zijn: in elk geval op onderwerp en vervolgens soms nog op ouderdom. Een van die onderwerpen is kaarten met schaakproblemen. Heel bekend is de serie (12 stuks) "Elektronisches Schach-Labor van Harry Wienigk uit Kiel met zijn meerzettige matcombinaties (26). Op het gebied van de beeldende kunst doen de musea, waar zich vele schaakschilderijen bevinden, behoorlijk hun best om deze ook op ansichtkaarten uit te brengen. Ook Art Unlimited heeft sporadisch haar sporen verdiend. Daarnaast is ook de individuele kunstenaar actief en ik noem hier iemand als

26.

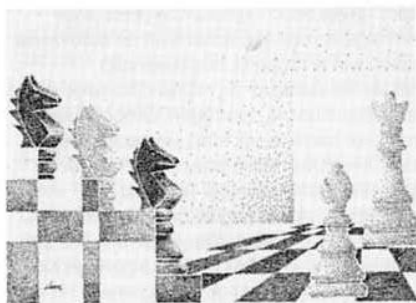
25.

Ad van Iersel (5 kaarten in 1981) en de Duitser Heinz Lunow uit Berlijn voor Klub 64 (8 kaarten, een dekkaart en een schaakbanderol), hoewel deze laatste helaas tot massaproductie (na de eerste zeldzame serie opeens nog vier series) is overgegaan (27). En dat is voor de rasverzamelaar een soort dood in de pot. Maar ook de van vele toernooien bekende Nederlander Loek Bosman, die naast prenten ook twee series ansichtkaarten vervaardigde (met zijn pointillisatietechniek) wil ik niet vergeten (28).

Uit de zestiger jaren is een oemederlandse kaart bekend, die in verschillende variaties bestaat (29). Ik ken tot dusverre die zonder tekst, die met de tekst "Hartelijk Gefeliciteerd"

27.

28.

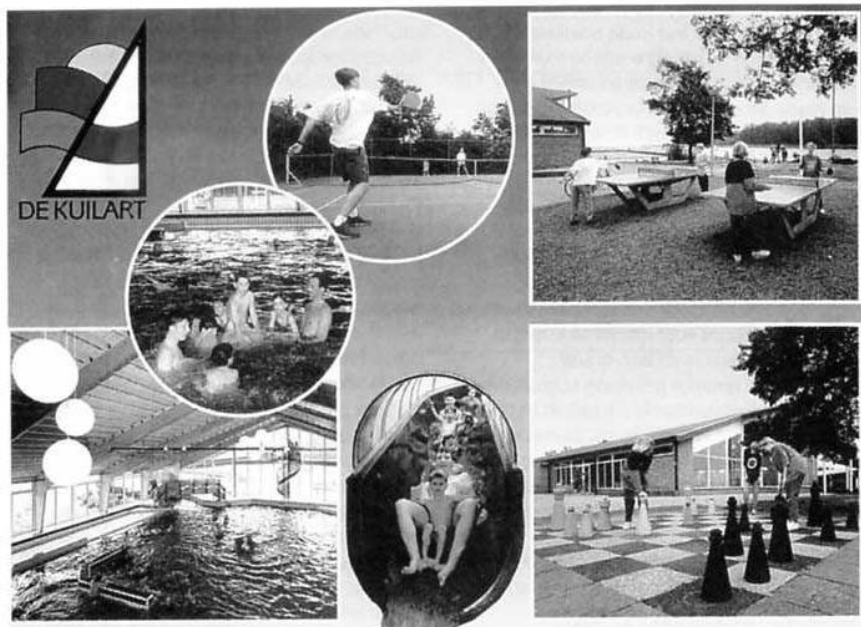
rechtsboven en die met deze tekst midden onder in twee lettertypen. Kent iemand misschien nog andere variant? Dan houd ik mij aanbevolen.

In Italië, Frankrijk, Hongarije, Polen, C.S.S.R. en Engeland maar ook in landen als Australië, Tunesië en Zuid-Afrika zijn kaarten bekend met allerlei tuin- of openluchtschaakborden. Maar Duitsland spant hierin met honderden kaarten wel de Kroon. Ik laat u hier een Nederlandse mogelijkheid zien (30) uit het recreatieve watersportcentrum "De Kuilart" aan de Galamadammen, waar ijs en weder dienende de Elfstedentocht langskomt en onder de rook waarvan wij destijds in Koudum gewoond hebben. Het is alweer de derde kaart, die voor de schakende watersportliefhebbers of waterende schakers werd uitgegeven.

Uiteraard kan ik als Leidenaar ook niet zwijgen over het beroemde schilderij uit 1508 van Lucas van Leyden "De schaakpartij" in kleur (31)! Ik heb alleen al daarover een artikel in Nieuwsbrief 23 van de Motiefgroep Schaken d.d. september 1993, dat binnenkort ook in het blad Philemat van onze Franse collegae zal verschijnen. Ik heb het in mei 1993 in het staatsmuseum voor Pruisische kunst in Berlijn vis-à-vis mogen bewonderen. Het is slechts een klein paneel (27 x 35 cm), maar van grote schoonheid.

29.

30.

31.

Karakteristiek is dat het oude koerierschaak erop afgebeeld wordt. Evenals bij Euwe het geval was (Mongolië), is dit schilderij niet door Nederland, maar door Noord-Korea op een postzegel uitgegeven. Er bestaat ook een inversie in zwart-wit van uit Luxemburg (1981). Met inversie is de (af)druk in spiegelbeeld bedoeld; meestal gemaakt omdat de drukker het origineel niet kende. Ik besluit met een echte oude (voor 1920) kaart namelijk die van Girolamo Induno "La Partita a scacchi" (32). Het schilderij hangt in het staatsmuseum voor moderne kunst in Milaan. Weliswaar is dit een onder verzamelaars tamelijk bekende schaakkaart, maar toch een interessante. Ik heb er in mijn collectie veertien verschillende uitvoeringen van, vijf in kleur en negen in zwart- c.q. bruin- of grijswit en ik kan me niet voorstellen dat ik compleet ben. Ik heb behalve exemplaren uit Milaan, Florence en Bologna ook een Franse uitgave. De kaarten variëren in emissiejaar van 1911 tot een fraaie nadruk van 1940. Ook hiervan bestaat een oude inversie in kleurendruk. Juist de onderschriften zijn beachtenswaardig met name daar het om (liefdes)poëzie gaat. Eén van mijn gekleurde kaarten is met de ontroerende dichtregels van Giacosa getooid:

Oh, ma non sai Jolanda che ho giocata la

vita/ Non lo sai che se perdo questa volta e finita?/ Non lo sai que sei bella come nessuno al mondo?/ Ch' amo il tuo fronte bianco e il tuo crine biondo?/ Che di mio non ho nulla, che il sangue nelle vene, Che sono solo al mondo se tu non mi vuoi bene.

Als ik mij niet al te zeer vergis betekent dit: O, maar weet je niet Jolanda dat ik het leven verspeeld heb?/ Weet je niet dat het, indien ik deze keer verlies, beëindigd is?/ Weet je niet, dat je mooi bent zoals niemand ter wereld?/ Dat ik jouw blanke voorhoofd en jouw blonde haren liefheb?/ Dat ik niets van mezelf heb dan het bloed in mijn aderen,/ Dat ik alleen op de wereld ben, indien jij niet van me houdt?

Ik hoop, dat ik niet al te snobistisch geweest ben? Dat is stellig één van de discutabele eigenschappen van een goede verzamelaar, maar toch ...! Ik heb dit artikel over mijn schaakkant van de zaak met groot genoegen voor u geschreven. Ik zou het op prijs stellen, indien u mij van de weeromstuit reacties zoudt willen doen toekomen of mij een klein beetje verder op weg met mijn verzameling zoudt willen helpen?

Mijn adres luidt: Lange Mare 88, 2312 GT Leiden (tel. nr. 071-140727).

Sjoerd C. van Ketel

VERZAMELEN MET HET THEMA LETTISCH GAMBIEET

Het was in de zestiger jaren toen in Schakend Nederland de mededeling stond dat men kon deelnemen aan het Betins Herdenkingstoernooi. De voorgescreven zetten waren: 1. e4 e5 2. Pf3 f5. Ik heb me daarvoor nogal argeloos opgegeven, niet vermoedende hiermee een belangrijke stap in mijn leven te hebben gezet. De wedstrijdleader voor dat toernooi was destijds Pablo Atars, een op het einde van de Tweede Wereldoorlog naar Venezuela uitgeweken Let, bronzen medaille winnaar tijdens de olympische spelen Berlijn 1936 in het Grieks-Romeins worstelen!

Atars bezorgde mij meteen al bij het starten van een groep een groot aantal partijen met het Lettisch Gambiet en hij maakte mij erop attent, dat er een tijdschrift bestond dat zich uitsluitend met het Lettisch Gambiet bezig hield, geleid door eveneens uitgeweken Letten, met name Zemgalis en Dreibergs.

Omdat ik al een vermoeden kreeg, dat de Letten bij deze opening een bijzondere rol speelden ben ik mij wat nader gaan oriënteren zowel in deze scherpe opening als in een aantal achtergronden. Ik trok naar de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag, die toen ter tijd nog gevestigd was op het Lange Voorhout. De heer Kuyswijk speelde mij toen een boekje toe van J.M. Lobato *El Contragambito de Greco* uitgegeven in 1914 in Puebla, Mexico. Dat was meteen mijn eerste monografie over het Lettisch Gambiet. Tevens ben ik daarna gaan snuffelen in boeken en tijdschriften en kon toen meteen een nog bescheiden verzameling aanleggen van partijen, boeken en tijdschriften. Door de gevonden lectuur goed te bestuderen slaagde ik erin een finalegroep te bereiken waarin een van mijn nieuwe tegenstanders Ernst Grobe uit Erfurt (DDR) was. In de Schach Informator had ik juist een meesterlijke winstpartij met zwart van hem gezien. Met enig ontzag begon ik tegen hem en hij begon samen met het doorgeven van zijn zetten aan een uitvoerige correspondentie met mij. Al spoedig vermeldde hij dat hij een *datscha* bezat zo'n 40 km buiten Erfurt en dat hij mij uitnodigde voor een bezoek. Het was voor hem

onmogelijk om naar het Westen te komen. Ik moest me wel realiseren, dat het hem, zijn vrouw en dochter aan van alles ontbrak, voedsel, medicijnen en o.m. nylons. Na veertien en vijven besloot ik het erop te wagen en vroeg een visum aan. Toen ik op weg naar hem aan de grens tussen Oost en West kwam werd ik door de *Vopo's* meteen uit mijn auto gesleurd. Ik moest alles uitladen. De Volkskrant van die dag, die ik bij mij had werd direct *beschlagnahmt* en men brak vervolgens mijn achterbank uit de auto om te kijken wat ik mogelijk nog meer aan verdachte literatuur bij mij had. Na twee uur oponthoud kon ik doorrijden. Grobe bleek een zeer beminnelijk man, enigszins angstig toen ik mijn verhaal omtrent de grensovergang vertelde. Ik moest mij vervolgens iedere dag bij de Politie melden. Toen ik weer bij hem vertrok gaf hij mij al zijn tot dan toe gespeelde Lettische partijen en analyses mee, veelal op de originele scoresheets alsmede veel originele correspondentie met Gerhart Gunderam, Hans Müller (*Das Zentrum in der Schachpartie*) alsmede Leonardo Alberts en Dr. Raoul Castelli uit Argentinië, waarin vele analyses en partijen. Aldus begon mijn verzameling al gestalte te krijgen. Dat bracht mij ertoe verder te gaan zoeken. Gedurende enige jaren kwam ik met grote regelmaat in de Koninklijke Bibliotheek, die toen inmiddels verhuisd was en waar toen Christiaan Bijl de scepter zwaaide. Omdat ik me inmiddels voorgenomen had iets te gaan publiceren over het Lettisch Gambiet ging ik mij verdiepen in de geschiedenis van het Lettisch en in de algemene schaakgeschiedenis. Vooral de oudste partijen uit het *Göttinger Manuscript de geschriften van Polerio en Greco en van vele oude schrijvers* en vervolgens de Bilguer en diverse geschriften van Von der Lasa, Sorensen, Mattison en Betins heb ik daarbij doorgenomen en hier en daar gekopieerd. Inmiddels beschikte ik over enige honderden partijen met het Lettisch gespeeld tussen 1495 en 1900.

Van het een komt het ander. Na het overlijden in 1976 van Pablo Atars word ik

door Ojars L. Prins (ook een Let) uitgenodigd deel te nemen aan de eerste groep van het Atars Memorial, uiteraard ook een Lettisch Thematootnooi. Daarin slaagde ik er o.m. in tegen Juan Sebastian Morgado, die op het punt stond wereldkampioen correspondentieschaken te worden, een partij te winnen en de andere remise te houden. Weliswaar werd Morgado door chicanes van Estrin naar verluid slechts tweede in dat wereldkampioenschap, maar Morgado had kennelijk respect voor mij gekregen en hij zond mij een groot aantal afleveringen *Ajedrez Postal Americano* toe waarin de door hem verzorgde rubriek Calvario Letton met zeer veel partijen. Voorts gaf hij mij een gratis abonnement op *El Rey* dat later werd omgezet in *Ajedrez de Estillo*. Ook daarin kwamen vooral aanvankelijk veel Lettische partijen voor.

In 1982 vervolgens zag ik kans ons bestuur zover te krijgen een thematootnooi met het Lettisch uit te schrijven. De vele honderden partijen, die daarin gespeeld werden zijn door de goede zorgen van Arie Breidenbach zoveel mogelijk naar mij toegespeeld. In 1983 speelde ik groep 7 van het Atars Memorial, waarin o.m. Fritz Borrmann uit de DDR speelde. Toen ik op uitnodiging van de secretaris van de Poolse schaakbond in een toernooi in Warschau speelde, besloot ik op de terugweg via Wroclaw naar Neustadt bij Dresden te rijden waar Borrmann woonde. Hij was ook reeds een verzamelaar van Lettische partijen en hij was opgetogen over mijn bezoek. Ik vertelde hem dat ik mijn verzameling aldus had ingericht door elke partij op een afzonderlijk multo-blaadje over te schrijven. Met het oog op de publicatie die ik in voorbereiding had, had ik de totale theorie reeds in een dertigtal hoofdstukken ingedeeld en onderverdeeld naar subvarianten. Alle partijen had ik geordend naar hoofdstukken en paragrafen en opgeborgen in bijna twintig dikke ordners. Borrmann is vervolgens zijn systeem daaraan gaan aanpassen en is mij sinds 1983 vrijwel 4 maal per jaar zijn gehele verzameling gaan toespelen. Dat doet hij nog steeds. Ik heb van hem inmiddels enige duizende partijen ontvangen. Het ligt voor de hand, dat ik alle nieuws waar ik zelf over beschik ook aan hem toespeel.

Intussen komt de eerste versie van mijn boek

gereed. Ik had inmiddels het boek van Tiemann *Lettisches Gambit* en het boek van Ramon Crusi Moré *El Gambito Leton* in mijn bezit gekregen en toen ik op vakantie in Spanje was besloot ik een fotokopie van de eerste versie van mijn boek aan Crusi Moré in Barcelona te overhandigen. Hij was er opgetogen over en schreef onmiddellijk een goede recensie in *Mate Postal*, waarin hij regelmatig ook Lettische Partijen publiceert. Hij schonk mij een aantal boeken van zijn hand en stuurt mij ook van tijd tot tijd Lettische partijen. Met die recensie in de hand trok ik naar Van Spijk in de hoop, dat hij mijn boek zou willen uitgeven. De eerste versie omvatte echter 656 bladzijden en het was duidelijk, dat Van Spijk daar nogal tegen op zag. Ik besloot toen een nieuwe versie te maken in drie delen, het eerste deel met alle varianten beginnend met 3. Pe5:... het tweede deel met alle varianten beginnend met 3. Lc4... en het derde deel met alle overige varianten alsmede een aantal hoofdstukken over de geschiedenis van het gambiet.

Intussen was John Elburg, een der deelnemers aan het NBC-thematootnooi, begonnen Lettische groepen te organiseren en een blad *Latvian Newsletter* uit te geven. Dit blad was een voortzetting van *Das Lettische Gambit* uitgegeven door Volker Drüke in Duitsland. Elburg nodigde mij uit voor zijn eerste groep, waarin o.m. speelden: Franz Destrebeck uit Lyon, Alejandro Melchor uit Barcelona, Dr. Michael Downey uit de USA en Kon Grivainis (ook een Let, die ik al het eerste Atars Memorial ontmoet had). Grivainis en Elburg schreven samen een eenvoudige monografie over het Lettisch, dat ik als geschenk ontving. Eerder al had Grivainis bij zijn bezoek aan Nederland mij opgezocht in het oude Max Euwe-Centrum en mij zijn eerste boek *The Latvian Gambit* geschonken in 1985 uitgekomen bij Thinkers Press in Davenport USA. Vervolgens schreef Melchor mij, dat hij bij zijn vriend Ramon Cruse Moré mijn boek gezien had en ook graag een exemplaar zou hebben. Hij begon meteen mij zijn verzameling partijen toe te spelen. Voorts heeft Dr. Downey, die diverse Atars-groepen geleid heeft mij al zijn beschikbare partijen toegezonden en tenslotte kwam ik in nauwe correspondentie met Destrebecq, een zeer sterke Franse correspondentiespeler en lid van die

bekende sterke club in Lyon. Toen ik hem vertelde, dat ik jaarlijks mijn vakantie in Frankrijk doorbracht, met name om in mijn tentje aan mijn boek te werken met mijn tekstverwerker, nodigde hij mij onmiddellijk uit bij gelegenheid langs te komen. Hij was bezig een aantal monografieën te schrijven o.m. over de Nimzowitsch, de Caro-Kann en het Lettisch. Ook hij begon mij een stroom van Lettische partijen toe te spelen. Ik had hem een kopie van mijn eerste versie gegeven en vertelde, dat ik werkte aan een nieuwe versie in drie delen. Hij heeft mij toen een aantal nuttige adviezen gegeven en mij tevens medegedeeld, dat de Engelse FIDE-grootmeester Tony Kosten bezig was een monografie over het Lettisch te schrijven. In die wetenschap heb ik mij gehaast het eerste deel van mijn nieuwe versie gereed te maken en opnieuw aan Van Spijk aan te bieden. Hij zag kans nog tijdens de bijeenkomst van schaakhistorici in het Max Euwe-Centrum mijn boek daar gedrukt en wel te presenteren. Nog vóór ik het boek zelf gezien had kreeg ik een brief van een speler uit Zwitserland, dat hij van een kennis uit Zweden had vernomen dat mijn boek op de markt was en dat hij gaarne wilde weten, waar hij dat kon bestellen. Meteen kwamen er ook van die kant allerlei nieuwe partijen binnen. Voorts bestelde een schaakboekhandel in Düsseldorf bij mij 200 exemplaren. Ik heb uiteraard door verwezen naar Van Spijk. Hetzelfde gebeurde met een boekhandel uit Hamburg. Dezer dagen kreeg ik een brief uit de USA, dat Thinkers Press een groot aantal exemplaren bij Van Spijk heeft besteld, waaruit blijkt dat verzamelen ook nut kan afwerpen, mits toegankelijk gemaakt.

Via Elburg ontving ik nog een grote verzameling Lettische partijen van J.K. Mac Donald uit Canada, zodat nu op dit moment mijn partijenverzameling Lettisch uit meer dan 10.000 partijen bestaat.

Het aantal monografieën over het Lettisch, momenteel in mijn bezit, omvat intussen 14 stuks. Eén daarvan is van de hand van Laszio Orban, een Hongaarse schrijver, die ik helaas heb moeten betrappen op een groot aantal wanstaltige fouten en/of vervalsingen. Zo publiceert hij een partij tussen Paolo Boi en Gioachino Greco. Dat is totaal onmogelijk omdat Boi al overleden was

enige jaren vóórdat Greco werd geboren. Voorts laat hij Henri Grob spelen terwijl dat Ernst Grobe moest zijn. Grob was reeds overleden. Bij het doornemen van die partij, waarvan ik de originele score-sheet in mijn bezit heb, bleek de afgedrukte partij aanzienlijk langer te zijn, dan de origineel gespeelde partij. Orban had de partij tot mat gevoerd ofschoon een der spelers al vele zetten eerder had opgegeven. Toen ik ook andere partijen in het boek van Orban controleerde bleek deze handelwijze ook bij diverse andere partijen te zijn gebezigd. Ik heb de uitgever van dat boek op een en ander attent gemaakt.

Ook in andere monografieën komt men soms merkwaardige zaken tegen, vaak van anderen overgeschreven. Men blijkt de geschiedenis van opening meestal nauwelijks te kennen. In drie monografieën kom ik tegen, dat het Lettisch gambiet reeds bekend is uit het werk van Lucena (1498) Kennelijk heeft men die bron niet nagetrokken, want Lucena rept men geen woord, resp. variant over dit gambiet, ook niet bij zetverwisseling zoals in het Göttinger Manuscript wel het geval is.

Ook in de tijdschriften komt men soms onnauwkeurige historische opmerkingen tegen. Bij de partij Romanishin - Van Riemsdijk, Riga 1978 (kandidaten-toernooi) schreef Schach-Echo, dat dit gambiet werd uitgevonden in de dertiger jaren. Als gezegd was, dat dit gambiet aanvankelijk niet Greco-tegengambiet heette, maar sinds de Olympiade van Folkestone 1933 door de FIDE officieel tot Lettisch Gambiet werd omgedoopt, was er minder aan de historie geweld gedaan.

In mijn eerste versie heb ik een literatuurlijst opgenomen van 63 door mij geraadpleegde werken met betrekking tot de historie en 194 boeken en tijdschriften met betrekking tot de theorie van het Lettisch. Een aanmerkelijk aantal zijn daarvan in origineel of in kopie in mijn verzameling. Alles bijeen is dit (en dat realiseer ik mij nu, omdat onze redacteur van Schaakshakeringen, Bertrand Weegenaar mij verzocht dit artikel te schrijven) het werk van precies 25 jaar verzamelen.

Sommigen zeggen, dat je voor dat soort werk een beetje gek moet zijn of een fanaat of wat al niet meer. Toch is het merkwaardig, dat veel van dat soort zaken je soms toegewaaid

komen. Als je eenmaal op een bepaald gebied wat naam gemaakt hebt, gebeurt het vanzelf. Mensen over de gehele wereld, vaak heb je nog nooit van ze gehoord, blijken ergens vandaan je adres te hebben opgespoord. Ze schrijven je, sturen je partijen toe, vragen je om commentaar, vragen naar bepaalde partijen of varianten etc.

Soms gebruik ik mijn verzameling om hier en daar wat historische kritiek te leveren.

Zo is er in het Lettisch sinds de 90-er jaren de volgende variant zeer populair geworden: 1. e4 e5 2. Pf3 f5 3. f4 fe4: 4. Pe5: Pf6 5. Lg5 d6 6. **Pd2!?**... (vroeger werd vrijwel altijd 6. Pc3... gespeeld) In een artikel werd beweerd, dat Gösta Lundqvist de eerste was, die deze zet introduceerde. Dank zij mijn verzameling kon ik vaststellen, dat niemand minder dan onze eigen Arie Breidenbach deze zet al een jaar eerder speelde tegen J. Baars in het NBC-thematoernooi. Arie won die partij. Dit is maar één voorbeeld van de vele claims die soms gelegd worden op de vinding van een nieuwe zet of nieuwe variant maar die met veel materiaal, vooral wanneer dat bijna 500 jaar omvat, kunnen worden afgewezen.

Een interessant verschijnsel, waarvan men ook verschillende voorbeelden in mijn verzameling kan vinden, is de *spurious games* oftewel de gefingeerde partijen of varianten. Zo is heel beroemd geworden de partij J.H. Blake - J.A. Hooke gespeeld 1888, waarschijnlijk in de City of Londen Club en gepubliceerd in de Glasgow Weekly Herold van 8.9.1888. Die partij verliep als volgt: 1. e4 e5 2. Pf3 f5 3. Lc4 d6 4. d4 Pf6 5. Pc3 ed4: 6. Dd4: Ld7 7. Pg5 Pc6 8. Lf7 + Ke7 9. Dd5 h6 10. Lg6 Pe5 11. b3 hg5: 12. De6: + de5: 13. La3 + Ke6 14. ef5 ± In plaats van met 9. Dd5... had wit kunnen winnen door 9. Df6: + Kf6: 10. Pd5 + Ke5 11. Pf3 + Ke4: 12. Pc3 ± Het is juist deze kortere versie, die nooit gespeeld is, welke men in vele partijcollecties tegenkomt, ofschoon Blake zelf nooit geclaimd heeft op deze wijze te hebben gewonnen. Hier is mogelijkwijze ook al een soort Orban aan het werk geweest. onder de *spurious games* komen ook een aantal partijen voor van Prins Dadian van Mingrelia. Deze prins heeft zelf echt bestaan. Mingrelia was vroeger een klein vorstendom in de Kaukasus in de buurt van Abchazië. Hij geeft nogal eens partijen

op, gespeeld tegen Generaal M. of tegen N.N., alle met het Lettisch gambiet. Volgens sommigen zijn dat *spurious games*, alle gewonnen door de Prins, die overigens een groot schaakmaecenas was en onder andere het toernooi Monte Carlo 1903 financierde. Volgens boze tongen betaalde hij ook wel eens tegenstanders om van hen te winnen. Ook van Aljechin zijn *spurious games* bekend, weliswaar niet met het Lettisch, o.a. een partij met 5 dames op het bord (*Zie: Mijn beste schaakpartijen 1908-1923*)

Tenslotte kwam ik nog een zeer kolderieke Lettische partij tegen in het onvolprezen boekje: 'Vorsicht Hochspannung - Schach für Tiefflieger' van Peter Köhler en Hardy Siedler, uitgegeven in 1993 door Rochade Europa. Onder het kopje 'Die Leere vom Opfer' vond ik het volgende: *Merke: Opfere auf f7! Es ist immer zu früh, aber niemals zu spät. Nachfolgende Partie belegt das Gegenteil!:*

Paulsien - Anderssein (Waden-Baden 1888)

1. e4 e5 (Wenne man das Brett andersherum aufbaut, ergibt sich eine Zugumstellung) 2. Sf3? (Zu langsam) f5! (Offnet) 3. ef5: e4 4. Se5 Dh4 (Offenbar will der Schwatte nur Dh5 + verhindern, indes...) 5. Lc4 (Auch Weiß beeilt sich, doch Schwarz ist sneller) Df2: + ! (Aber immer!) 6. Kf2: Lc5 + 7. Kg3 Sh6! (Das mußte schon bei 1..., e5 gesehen werden) 8. d3 (Ein verzweifelter Versuch, den wild gewordenen Gegner zu ersäufen) Sf5: + 9. Kh3 d5 (schwapp!) 10. Ld5: Se3 + 11. Kh4 Le7 + 12. Kh5 g6 + 13. Kh6 Sf5 matt Voilà, Rien ne va plus, Tableaux und Aus! Was lernen wir aus dieser Partie? Nichts!

Een leukere 'spurious game' ben ik nog niet tegen gekomen. Vooral het commentaar met hier en daar wat grappig dialect vormen duidelijk één geheel met de kolderieke zetten. Overigens kan ik iedereen dit boekje aanbevelen. Je leest het in één adem uit, nou ja één adem? Je stikt van het lachen, het gehele boekje door. Ook zoiets kom je al verzamelende tegen.

Heb ik van al dat verzamelen iets geleerd. Nichts! Niets? Ik ben intussen zeer behoorlijk thuis geraakt in de geschiedenis van het schaakspel. Ik heb Deens geleerd om het

Nieuwe thematoernooien

Inschrijving op volgende thema's is mogelijk tot 15 november 1994 door overmaking van f 7,50

op girorekening 487330 t.n.v. H. Mostert, Haarlem.

Meermaalse deelname aan één thema is mogelijk.

Start van de toernooien op 1 februari 1995.

De ICCF heeft de nummering van de thema's weer teruggebracht tot de oude doorlopende nummers.

(Elders in dit nummer zijn door John Elburg een aantal voorbeeldpartijen geselecteerd met deze thema's.)

1/95 Benoni 1.d4 Pf6 2.c4 c5 3.d5 e6 4.Pc3 exd5 5.cxd5 d6 6.e4 g6 7.f4 Lg7 8.Pf3 0-0 9.Le2 Te8 10.Pd2

2/95 Aljechin 1.e4 Pf6 2.e5 Pd5 3.d4 d6 4.Pf3 Lg4 5.Le2 e6 6.0-0 Le7 7.c4 Pb6 8.h3 Lh5

3/95 Sicilianaans Pelikaan 1.e4 c5 2.Pf3 Pc6 3.d4 cxd4 4.Pxd4 e5

4/95 Spaans Marshall 1.e4 e5 2.Pf3 Pc6 3.Lb5 a6 4.La4 Pf6 5.0-0 Le7 6.Te1 b5 7.Lb3 0-0 8.c3 d5 9.exd5 Pxd5 10.Pxe5 Pxe5 11.Txe5 c6 12.d3 Ld6 13.Te1

Boeken correspondentieschaak

door Bertrand Weegenaar

Schaken en boeken. Al eeuwen lang een koppel. Het boek is al sinds jaar en dag het medium geweest waar sterke schakers hun gedachten over de partij, openingstheorie of studies vastleggen.

In de huidige tijd wordt het boek als medium ietwat vervangen door de computer, maar toch, lekker met een shootcomputer (lap-top) op de bank kruipen, mij zul je het niet zien doen. Maar mijn liefde voor het boek, en dus ook schaakboek is groot.

In mijn verzameling schaakboeken bevindt zich al een stapeltje speciaal behandelend het thema correspondentieschaak. En ik kan mij niet aan de indruk onttrekken dat het aanbod hiervoor de laatste drie jaar sterk is toegenomen.

Daar zijn twee redenen voor: er wordt stevig herdrukt (oude titels worden door de uitgever opgepakt, eventueel aan de tijd aangepast) en er is een grote vraag naar periodieken.

Naast de Informator en de Nic-jaarboeken die toch vooral op de actualiteit van het bordtoernooien gericht zijn, is er markt gevonden voor specifieke correspondentiepartij verzamelingen: de C.C.Y., Correspondence Chess Yearbook (inmiddels deel 11) en de Fernschach Informator (deel 4).

Naast veel geanalyseerde partijen ook veel op de CC-actualiteit gerichtte openingstheorie.

Een aantal bekende en nog verkrijgbare titels, waarvan een aantal vrijwel een 'must' zijn voor elke correspondentieschaak speler:

Faszination Fernschach door L.Steinkohl (uitgever: Walter Rau).

Ik denk het fraaiste overzicht dat over de geschiedenis van het correspondentieschaak geschreven is. 143 Partijen en veel informatie laten alle highlights van ons spelletje in al haar facetten zien.

75 meiner schönsten Partien door H.Heemsoth (uitgever: Fernschach-Verlag)

Hermann Heemsoth heeft een fraaie collectie van zijn eigen correspondentieschaakpartijen bij elkaar gebracht. Een persoonlijke geschiedenis van 50 jaar ervaringen op 64 velden. Analyses en bespiegelingen van

zeer hoog gehalte. Schaaktechnisch mischien iets beter dan de volgende:

52-54-Stop door Fritz Baumbach. (uitgever SportVerlag)

Fritz Baumbach geeft een schaakbiografisch overzicht van zijn strijd om de 11de wereldkampioen correspondentieschaak te worden. Tevens was hij vice-wereldkampioen in het 9de kampioenschap. Het boekje geeft vele wetenswaardigheden over typische correspondentieschaak tactieken. De partijanalyses zijn zeer de moeite waard.

Het laatste hoofdstuk beschrijft de geschiedenis van de andere 10 kampioenschappen. Maar voor de echte liefhebber:

The Games of the World Correspondence Chess Championships I-X door T.Harding (uitgever Batsford).

Veel in de rams gezien onder andere bij De Slegte. Er is ook een versie I-VII.

Een wereldboek met zeer veel partijen (vrijwel alle uit de 10 toernooien), maar ook analyses of uit Fernschach of van de hand van Harding. Strijd is er te bespeuren op elke pagina, zowel door winnaars als verliezers.

Dr.Dyckhoff Fernschach Gedenkturnier (uitgever Manfred Madler)

Een heruitgave van een superb toernooiboek. En dat verdient dit toernooi dat van 1954 tot 1956 werd gespeeld door 2000 spelers en waarvan de hoofdgroep gewonnen werd door Lothar Schmid voor O'Kelly en J.Nielsen.

Diamond Dust door J.Berry (uitgever: International Chess Enterprises)

Ter ere van het 60-jarig bestaan (1991) van CCCA werd dit toernooi georganiseerd. GM John Berry heeft een zeer fraai boek gemaakt. Voor ons Nederlanders is het een en ander te lezen over de wederwaardigheden van Roos, Sarink en Smit. Een fraai document.

Beëindigde groepen:

M-237

1. L.v.Mechelen	x	1	1	1	1	1	1	1/2	5 1/2
L.Mosterterman	0	x	1	1/2	1	1	1	1	4 1/2
3. J.Schot	0	0	x	1/2	1	1	1	1	3 1/2
4. P.Groen	0	1/2	1/2	x	0	1/2	1/2	2	
5. A.Heuzeveldt	0	0	0	1	x	1/2	1/2	2	
6. F.Voets	0	0	0	0	1/2	x	1	2	
7. C.Nieland	1/2	0	0	1/2	1/2	0	x	1 1/2	

M-242

1. H.v.Putten	x	1	1	1/2	1	1/2	1	5	
C.v.Wieringen	0	x	1	1/2	1/2	1	1	4	
3. H.Abels	0	0	x	1	1/2	1/2	1	3	
4. H.Westerman	1/2	1/2	0	x	0	1	1/2	2 1/2	
5. J.Lambooij	0	1/2	1/2	1	x	1/2	0	2 1/2	
6. F.v.d.Bosch	1/2	0	1/2	0	1/2	x	1	2 1/2	
7. J.Vaassen	0	0	0	1/2	1	0	x	1 1/2	

H-386

1. A.v.Leuken	x	1/2	1/2	1	1/2	1	1	4 1/2	
B.Boschma	1/2	x	1/2	1/2	1	1	1	4 1/2	
3. P.Plyumert	1/2	1/2	x	1	1/2	1	1	4 1/2	
4. E.Reuvekamp	0	1/2	1/2	x	1/2	1	1	3 1/2	
5. Th.Etman	1/2	0	0	1/2	x	1/2	1	2 1/2	
6. A.Finke	0	0	0	0	1/2	x	1	1 1/2	
7. J.Lens	0	0	0	0	0	0	x	0	

H-389

1. J.v.Hinte	x	0	1	1/2	1	1	1	4 1/2	
K.Wieringa	1	x	0	1	1/2	0	1	3 1/2	
3. G.v.Antwerpen	0	1	x	1/2	1/2	1/2	1	3 1/2	
4. W.de Boer	1/2	0	1/2	x	1/2	1	1/2	3	
5. H.Strating	0	1/2	1/2	1/2	x	1	0	2 1/2	
6. A.Finke	0	1	1/2	0	0	x	1/2	2	
7. G.de Graaf	0	0	0	1/2	1	1/2	x	2	

I-483

1. H.Nijssen	x	1	1/2	1/2	1	1	1	5	
J.Heesen	0	x	1	1	1	0	1/2	3 1/2	
3. C.Brinkhuis	1/2	0	x	1/2	1	1/2	1	3 1/2	
4. G.Legemaat	1/2	0	1/2	x	0	1	1	3	
5. J.Braakman	0	0	0	1	x	1	1	3	
6. L.Smits	0	1	1/2	0	0	x	1	2 1/2	
7. G.Kroes	0	1/2	0	0	0	0	x	1/2	

I-485

1. R.Prinsen	x	1	1/2	1/2	1	1	1	5	
J.v.d.Berg	1/2	x	1/2	1/2	1	1	1	4	
3. J.Buijsman	0	1/2	x	1/2	1/2	1	1	4	
4. J.Braakman	1/2	1/2	1/2	x	1/2	1/2	1	3 1/2	
5. M.Termorshuizen	0	0	1/2	1/2	x	1	1/2	2 1/2	
6. J.Rooijackers	0	0	0	1/2	0	x	1/2	1	
7. S.Kingma	0	0	0	0	1/2	1/2	x	1	

I-486

1. R.Hessels	x	1/2	1/2	1	1	1	1	5	
M.Beck	1/2	x	1/2	1/2	1	1	1	4 1/2	
3. Th.Berben	1/2	1/2	x	1	0	1	1	4	
4. G.Legemaat	0	1/2	0	x	1	1	1	3 1/2	
5. J.Wilterdink	0	0	1	0	x	1/2	1	2 1/2	
6. S.Sieswerda	0	0	0	0	1/2	x	1	1 1/2	
7. L.Willemsen	0	0	0	0	0	0	x	0	

I-487

1. G.v.Leeuwen	x	1/2	1	1/2	1/2	1/2	1	4	
R.Gouma	1/2	x	1/2	1	0	1	1	4	
3. W.v.Bakel	0	1/2	x	1/2	1	1/2	1	3 1/2	
4. B.Rahder	1/2	0	1/2	x	1	0	1	3	
5. T.Bunt	1/2	1	0	0	x	1/2	1/2	2 1/2	
6. J.Kroon	1/2	0	1/2	1	1/2	x	0	2 1/2	
7. G.Kroes	0	0	0	0	1/2	1	x	1 1/2	

II-634

1. G.de Leeuw	x	1	1	1	1/2	1	1	5 1/2	
W.Goedhart	0	x	1/2	1	1	1	1	4 1/2	
3. N.Speets	0	1/2	x	1	1	1	1	4 1/2	
4. D.Langerak	0	0	0	x	1	1	1	3	
5. B.de Haan	1/2	0	0	0	x	1	1	2 1/2	
6. J.de Vries	0	0	0	0	0	x	1	1	
7. M.v.d.Post	0	0	0	0	0	0	x	0	

II-640

1. J.Poell	x	1	1	1	1	1	1	6	
R.v.d.Bij	0	x	1/2	1	1	1	1	4 1/2	
3. A.Kees	0	1/2	x	1	1/2	1	1	4	
4. J.de Vries	0	0	0	x	1	1	1/2	2 1/2	
5. D.v.d.Veen	0	0	1/2	0	x	0	1	1 1/2	
6. L.Roosjen	0	0	0	0	1	x	1/2	1 1/2	
7. W.de Bruin	0	0	0	1/2	0	1/2	x	1	

II-642

1. H.Breederveld	x	1	1/2	1/2	1	1	1	5	
D.Wetselaar	0	x	1	1	1	1	1	5	
3. J.v.d.Tempel	1/2	0	x	1	0	1	0	2 1/2	
4. C.Vosseelman	1/2	0	0	x	1/2	1	1/2	2 1/2	
5. A.Houthuizen	0	0	1	1/2	x	0	1	2 1/2	
6. J.Drewes	0	0	0	0	1	x	1	2	
7. G.Marinus	0	0	1	1/2	0	0	x	1 1/2	

BDF-89-2

1. J.Feukink	x	1	1	1	1	4			
A.Kramer	0	x	1/2	1/2	1	2			
3. W.Velker	0	1/2	x	1/2	1	2			
4. A.v.d.Sluis	0	1/2	1/2	x	1/2	1 1/2			
5. R.Orbons	0	0	0	1/2	x	1/2			

BV-93-1

1. S.Koelmeij	x	1	1	1	1	1	1	6	
J.v.d.Lee	0	x	1	0	1	1	1	4	
3. T.Bunt	0	0	x	1/2	1	1	1	3 1/2	
4. J.Roosendaal	0	1	1/2	x	0	0	1	2 1/2	
5. M.Bakkers	0	0	0	1	x	1/2	1	2 1/2	
6. J.Niewold	0	0	0	1	1/2	x	0	1 1/2	
7. A.Pennock	0	0	0	0	0	1	x	1	

S92/3

1. W.de Boer	xxx	1-0	1-1	1-0	4				
2. J.v.d.Kooij	0-1	xxx	1/2-1/2	1-1	4				
3. C.Toonen	0-0	1/2-1/2	xxx	1-0	2				
4. J.v.d.Lee	1-0	0-0	1-0	xxx	2				

Uitslagen

Kampioensgroep K/23:

85. de Vries 0 Poel 86. Markus 0 de Vries 87. Tazelaar 1
Hoffand 88. Hoffand 1/2 Kragten 89. Hotting 1 Molenbroek

Kampioensgroep K/24:

9. Fiorito 1 van Zanten 10. Schaper 0 Vuurboom 11. Schaper
1 Fiorito 12. Markus 1 de Boer

Kampioensgroep K/25:

Na de aanmeldingen van R.Weyerstrass en H. van Putten staan er nu 13 rechtshabbenden op de lijst. Wilt u dus nog aan dit aantrekkelijke en historische toernooi deelnemen (ik schrijf dit op 20/9) dan dient u zich te haasten. Schriftelijk aanmelden is noodzakelijk, waarbij eventueel poststempel en uur beslist over uw deelname

M-klasse wedstrijdleder: S.Sieswerda

Mar.v.Nimwegenpad 8, 3813 CL Amersfoort

237 21. Mostertman 1 Nieland 242 16. Abels 1 Westerman
17. Lambooij 1 Westerman 18 v. Putten 1 v. Wieringen
19. Westerman 1/2 v. Putten 20. Westerman 1/2 v. Wieringen
21 v. Wieringen 1 Abels 246 12. de Laat 1/2 den Herder 247
11. Hebels 1 Dries 248 6. Langeveld 1 Verstraten
7. Mostertman 0 Sprinkhuizen 249 9. de Coninck 1 Lambooij
10. v. Mechelen 1 Abels 250 3. v. d. Kooij 1/2 v. d. Muysbergen
4. v. d. Muysbergen 1/2 de Waard 5. Kerssemakers 1/2 de
Heer 6. de Jong 1/2 Kerssemakers 252 3. Simmelink 1
Seilberger 253 1. Simmelink 1 Brink 2. Noomen 1/2
Simmelink 3. Hoekstra 0 Noomen 4. de Laat 1/2 Noomen

H-klasse wedstrijdleder: S.Sieswerda

Mar.v.Nimwegenpad 8, 3813 CL Amersfoort

386 21. Finke 0 Plyumert 389 21. v. Antwerpen 1/2 Finke 390
14. Ploeger 1 Verschuren 392 16. de Lange 1 Kogeler
17. Morsink 1 Lens 18. Kogeler 1 Lens 19. Hooykaas 1
Morsink 393 20. Stevens 1/2 v. Melis 395 11. Kubbenga 0 de
Boer 12. Riksen 0 den Heijer 13. Schenning 0 Kubbenga
14. Schenning 1/2 Mors

I-klasse wedstrijdleder: J. Jansen
Nieuwe Waalreseweg 202, 5552 EN Valkenswaard
483 21. Brinkhuis 1 Braakman **484** 20. de Haas 1 Kapitany
485 20. Rooijackers 0 Buijsman 21. Prinsen 1/2 Buijsman **486**
21. Berben 1 Sieswerda **487** 18. Rahder 1/2 v. Bakel
19. v. Bakel 1 Bunt 20. v. Bakel 1 Kroes 21. Kroon 1/2 v. Bakel
488 17. Roose 1/2 de Kruif **490** 10. Smits 0 de Graaf
11. Cafferta 1/2 de Graaf 12. de Graaf 1 Kroes 13. v. Tilborg 0
de Graaf 14. de Graaf 0 v. d. Vondevoort 15. Cafferta 1 Smits
16. v. d. Vondevoort 1 Smits **491** 16. de Haas 1 Termorshuizen
17. Braakman 1 Termorshuizen **493** 2. Legemaat 1 de Baan
3. v. d. Bij 0 Braakman 4. Vermeer 0 de Baan

II-klasse wedstrijdleder: E. J. Anneveld
Groene Wetering 12, 2831 XL Gouderak
634 19. v. d. Post 0 dâ Vries 20. Langerak 1 de Vries
21. v. d. Post 0 Langerak **635** 19. v. Eijk 0 Klein 20. Klein 1
Meijer **640** 21. de Vries 1 Roosjen **641** 19. v. Essen 1/2 de
Haan **642** 21. Vosselman 0 v. d. Tempel **643** 13. de Jong 1
Broek 14. Cornelisse 1 de Jong (Elst) 15. de Jong (Elst) 1
Jonker 16. Top 1 Schut 17. Schut 1 de Jong (Elst) 18. Jonker
1/2 Schut 19. de Jong 1 de Jong (Elst) 20. Top 1/2 de Jong
(Elst) **644** 8. Vosselman 0 Krumer 9. Krumer 1 Engels
10. Krumer 1 Blokhuis 11. v. d. Hoeven 1/2 Krumer 12. Krumer
0 Spanjaard 13. Engels 1 Fiks **645** 4. Bakker 1/2 Janssens
5. Vermeulen 0 de Jong 6. de Jong 1 Vijverberg 7. Janssens 1
Vijverberg 8. Vijverberg 0 Nijssen **646** 6. Bijtelaar 1 de Bruin
7. Bijtelaar 0 Reinders 8. v. Schaik 1 Bijtelaar
9. Boendermaker 1 v. Delden 10. de Bruin 1 v. Delden 11. de
Bruin 1 Boendermaker 12. v. Delden 1 Reinders 13. Reinders
1/2 Boendermaker 14. v. Delden 1/2 Bijtelaar **647**
3. Sommeling 0 Bouwmeester 4. Rutten 1 Sommeling 5. /
m10. v. d. Akker 0 allen

III-klasse wedstrijdleder: G. K. P. van den Haak
Muiderslotweg 106 hs, 2026 AS Haarlem
415 9. Heijboer 0 v. d. Lee **416** 17. de Rooij 1 Jansen
18. Kanters 1 de Rooij **417** 4. Driessen 1/2 Lijzenga 5. Heel 1
Lijzenga 6. Heel 0 Dijkstra 7. Dijkstra 1 v. Eijsbergen
8. Dijkstra 1/2 Lijzenga **418** 17. Sjoers 0 Nieuweboer

(rectific.) 19. Liefveld 0 Nieuweboer **419** 9. v. Osenoord 0
Cijs 10. Cijs 0 v. Koningsveld 11. v. Koningsveld 1 v. d. Lee
12. v. Osenoord 0 Weitjens 13. v. d. Lee 1/2 Weitjens
14. v. Koningsveld 1 Weitjens **420** 2. /m 7. Verbakel 0 allen

BF-91-H wedstrijdleder: A. Hotting
Struytsehoek 169, 3224 HA Hellevoetsluis
12. v. Veen 1 Raijmaekers 13. Raijmaekers 1/2 v. d. Berg

BV-93
wedstrijdleder: A. Hotting
Struytsehoek 169, 3224 HA Hellevoetsluis
1 20. Pennock 0 Koelmeij 21. Roosaendal 1 Pennock 2
15. v. Donk 1/2 Gerards 16. Gerards 1 Abels 17. Ruwette 1/2
Vonk 3 11. Tanis 1/2 Wansink 12. v. d. Lagemaat 1 Wansink
13. v. Gelderen 0 v. d. Lagemaat 14 8. v. Meggelen 1 de Kort
15 11. Pokorny 1 Nivard 12. Briggeman 0 Pokorny 13. Algra 1
Briggeman 14. Nivard 1 Engels 15. Nivard 1 Briggeman 25
7. v. d. Waart 1 Muller 8. Langendam 1 v. d. Waart 9. v. d. Waart
0 Wiche 10. Broek 1 v. d. Waart 26 8. Hanssen 1 v. d. Hoeven
9. Hanssen 1 v. Gool 10. v. Gool 0 v. d. Hoeven 11. v. d. Hoeven
1/2 Kler 12. v. d. Hoeven 1 Wagemans 33 12. Visser 1/2 Kiestra
34 4. Mol 0 Brink 5. Brink 1 Hoogervorst

wedstrijdleder: J. Jansen
Nieuwe Waalreseweg 202, 5552 EN Valkenswaard
5 8. Verbeek 1 Reuvekamp 6 19. Goetzee 1 Veenendaal **30**
14. Kuiper 1/2 Raasveld 37 4. Oortwijn 1/2 Hage 5. /m 10. ten
Hove 0 allen (regl.) **38** 4. Orbons 0 Sieswerda 5. v. d. Donk 1
Sieswerda

wedstrijdleder: H. Andriesma
Smidshuizen 6, 9201 EJ Drachten
7 6. Norden 1 Scherbeijn **8** 10. Fijlstra 1/2 Verschuren 9
10. Kerkhove 1/2 Reijnen 11. Vosselman 1 Reijnen
12. Vosselman 1 Rooijackers 16 10. Speets 1 Mews
11. Aalders 0 Speets 12. v. Elburg 1/2 Speets 17 11. de Boer 1/2
Veltman **27** 10. Langerak 1 Meijboom 11. v. d. Waal 1
Meijboom 12. Meijboom 1 Minnaar **28** 6. v. d. Zijden 1 Koolstra
7. Pillhock 0 v. Leijden **36** 4. Feijtsen 1/2 Oortwijn 5. Kramer 1
Wagner 6. Wagner 0 Verheijen 7. Scherbeijn 0 Wagner
8. Oortwijn 1/2 Wagner

wedstrijdleder: R. D. Weening
De Stelling 13-05, 8232 EJ Lelystad
10 11. Rooijackers 0 v. Koningsveld 12. Officier 1 Kranenburg
13. v. Koningsveld 1 Onderdelinden 14. Rooijackers 1/2
Officier 15. Schaper 1/2 Officier 16. Officier 1/2 Onderdelinden
22 8. v. Gerwen 1 Schultenber 9. Pauw 1 Schultenber
10. Schultenber 1 de Jong 11. v. Rooijen 0 Graafmans
12. Graafmans 1 v. Gerwen **23** 16. Hage 1 v. d. Waart
17. v. d. Waart 1/2 Muller 18. v. d. Waart 0 Herbschleb 19. Muller
1/2 Hage 20. Herbschleb 0 Muller 21 24. Thijssen 1/2 Hage
18. Hage 1/2 v. d. Berkmontel 31 5. /m 10. Weiting 0 allen
(regl.) **32** 2. Bes 0 Sprinkhuizen

Veteranen/Senioren wedstrijdleder: J. de Vries
Leeststraat 3, 1825 JL Alkmaar

S92/1: Huijbrecht 1 de Boer
S92/3: v. d. Kooij 1 v. d. Lee; v. d. Lee 0 v. d. Kooij
V94/1: de Borst 0 ter Haar; Boas 1 ter Haar; Boer 1/2 Boas;
Boer 1 Gons; v. d. Berg 1 Boer; Boer 1 de Borst
V94/2: Boer 1 de Lange; de Lange 0 v. d. Berg; Marinus 0
Boer; v. d. Berg 1 Boer; Boer 0 Goedkoop; Marinus 0
Goedkoop

Nieuwe groepen

M-254 per 19-9-94: 1. L. v. Mechelen (Valkenswaard)
2. G. Masy (Rotterdam) 3. J. Brink (Krommenie) 4. H. Plukker
(Amsterdam) 5. B. Boschma (Meppel) 6. D. den Herder (Den
Haag) 7. H. Kerssemakers (Maarheeze)

H-400 per 19-9-94: 1. A. Pennock (Amersfoort)
2. A. Verschuuren (Alphen) 3. M. v. d. Waal (Middelharnis)
4. W. de Boer (Bunnik) 5. P. de Lange (Den Haag)
6. J. Raasveld (Amsterdam) 7. M. Wynia (Heerjansdam)
I-495 per 29-8-94: 1. G. Kroes (Laren) 2. R. Elleswijk
(Badhoevedorp) 3. P. v. Ammers (Amsterdam) 4. M. Beck
(Apeldoorn) 5. B. Mews (Castricum) 6. J. Poell (Nederweert)
7. A. Hoogland (Doornspijk)

I-496 per 29-8-94: 1. R. Gouma (Culemborg) 2. J. Rooijackers
(Amersfoort) 3. M. Termorshuizen (Capelle a/d. IJssel)
4. E. v. Vliet (Oss) 5. Th. Berben (Valkenswaard)
6. H. Breederveld (Eindhoven) 7. H. Kuiphof (Heteren)
I-497 per 19-9-94: 1. N. Rensen (Delft) 2. C. v. Tilborg
(Halsteren) 3. J. de Graaf (Aalden) 4. M. Kind (Rotterdam)
5. H. Litjens (Winssen) 6. B. Veltman (Amersfoort)
7. K. Vermeer (Bunschoten)

II-652 per 20-9-94: 1. C. Kolkman (Sleen) 2. J. Niewold
(Glimmen) 3. W. Goedhart (Spijkenisse) 4. B. Romijn (Haren)
5. P. Uffing (Vught) 6. J. Boersen (Ridderkerk) 7. B. Faber
(Hellevoetsluis)

III-422 per 15-9-94: 1. me. C. Hofman (Leeuwarden)
2. R. Koppelaar (Gilze) 3. R. v. Brug (Amsterdam)
4. H. Kruizinga (Assen) 5. W. Lutgens (Swalmen) 6. W. Weijters
(Bussum) 7. H. Bierenbroodspot (Amsterdam)

Bestuur Nederlandse Bond van Correspondentieschakers

Voorzitter	: L.C.M. Diepstraten, Heideveldweg 20, 1251 XN Laren (NH)	Telefoon: 02153-86241
Secretaris en ledenadministrateur	: H.P.J. Visser, Pottenbakkersdonk 432, 7326 PE Apeldoorn	055-412425
Penningmeester	: S. Sieswerda, Mariken van Nimwegenpad 8, 3813 CL Amersfoort Giro 1365400 ten name van "De Penningmeester Ned. Bond v. Correspondentie Schakers N.B.C. Amersfoort	033-755018
Alg. wedstrijdleider	: H.J. Mostert, Laan van Parijs 192, 2034 EK Haarlem	023-330667
Wedstrijdsecretaris	: A. Breidenbach, Elzenhof 15, 1775 GG Middenmeer (NH)	02270-2059
Redacteur	: B. Weegenaar, Mozartlaan 17, 3533 GA Utrecht	030-965761
Propagandaleider	: G.K.P. van den Haak, Muiderslotweg 106, 2026 AS Haarlem	023-373272
Externe betrekkingen	: T. de Ruiter, Gr. W. de Oudelaan 223, 1412 AT Naarden	02159-43556

Redactie

B. Weegenaar (eindredactie), H. van Houten (opmaak), B. Faber (uitslagen), A.C. v.d. Tak (theorie), G.C. v. Perlo (eindspel), R. Weening (profielischetsen) en T. de Ruiter (partijselectie).

Vaste medewerkers:

J. Elburg, A. Deisz, P. Heyboer (landenwedstrijden) en J. v.d. Kooij.

Medewerking:

S. van Ketel en L. Diepstraten.

PreChess

Hèt schaakbbs voor de actieve schaker

Bel met uw computer + modem;
o.a. PD-schaakprogramma's, Nicbase-,
Fritz-, Chessbase- en Final Chess Card/
Chessmachine-databestanden

05980-97756/97746/95666

Inst. 8N1, 97756 tot 14400 bps, 97746 tot
9600 bps

(PreChess maakt deel uit van ChessConnect,
Denknet en Fidonet)

"SCHAAK"

De opening in de praktijk van ca. 100 correspondentiepartijen.

Deze maand zijn verschenen:

201 *Dameindisch Nimzowitsch* QI 5

202 *Damegambiet ruilvariant* QI 16.2

Oktober '94 DISKETTE met 1000 corr. partijen voor Nic-base en ChessBase.

"Schaak!" kost bij bestelling van een exemplaar f 3,- en bij bestelling van meer exemplaren f 2,50 per stuk.

Giro 83865 t.n.v. J.v.d. Kooij, I. da Costastraat 373, 3221 TJ Hellevoetsluis.

De diskette kost f 10,-

PRIJSLIJST N.B.C.

Contributie per jaar	f 36,00	300 NBC-schaakkaarten	f 15,00
Saldo-groep (1, 2 of 3 partijen)	f 3,00	(incl. verzendkosten)	
7-kwalificatiegroep N.B.C.	f 4,00	ICCF-insigne incl. verzendkosten	f 3,50

I.C.C.F.-KWALIFICATIEWEDSTRIJDEN

Europatoernooien

Wereldtoernooien

7-groep	f 7,00	7-groep	f 5,50
15-groep	f 9,50	15-groep (v.a. 2e klas en hoger)	f 8,50

STEUN ONS PROPAGANDAFONDS

Alle betalingen uitsluitend via postrekening nr. 1365400
ten name van penningmeester NBC Amersfoort.